

(Foto: Jaume Prat. La casa es presenta en aquest article. La informació gràfica addicional de fotos i plànols ha quedat derivada al blog.)

Sempre que intentes explicar què està passant amb l'arquitectura topes amb una contradicció essencial: els temes de que s'ocupa l'arquitectura són universals, urgents i sense fàcil solució, perquè l'arquitectura s'expressa mitjançant obres que, per poc ben fetes que estiguin, seran úniques. Quanta més atenció al lloc, quanta més atenció als problemes específics que es vulgui solucionar amb aquella obra, més única serà. El que vol dir que hem de parlar de temes universals a partir d'obres singulars o a l'inrevés, començar amb una obra singular per a universalitzar-la després. Això passa perquè, per molt que intentem normativitzar el que fem, les ciutats no poden definir-se mitjançant elements estàndard. Com a molt podem definir el gruix de l'arquitectura que es fa com a edificis que tendeixen a aquest estàndard sense arribar-hi mai. En arquitectura no tenim, ni tindrem, ni podem tenir, solucions òptimes. Com a molt tindrem solucions optimitzades. I aquestes són la base del nostre art.

Aquest article versarà sobre un habitatge concret, fet per a un lloc molt especial, que postula una manera de viure que, si s'abstrau del programa i del pressupost, descriu tota una actitud respecte la relació del cos amb el paisatge i la natura. Aquest habitatge és una casa unifamiliar ubicat a la darrera parcel·la d'una urbanització delimitada per una riera a Montagut, un poblet disseminat ubicat a poca distància de Castelfollit de la Roca, un municipi bastant conegut (per assentar-se sobre una bellíssima paret basàltica que tenia flipat a en Gaudí) de la comarca gironina de la Garrotxa.

L'habitatge, una casa unifamiliar aïllada, és obra de Atheleia arquitectura. El seu condicionant principal el dona la composició familiar de qui l'ha d'habitar, una parella a prop de la jubilació i la seva filla. Els requeriments d'intimitat necessaris per a que funcioni la convivència entre ells han portat en Salvador Tarradas (Atheleia Arquitectura) a projectar dues unitats independents de vida amb idèntic programa i superfície. Dues unitats superposades. Tan idèntiques són que comparteixen fins i tot una relació amb el terra equivalent. La unitat inferior toca el terra per la banda del sol, la superior pel nord, el que és possible per haver forçat la ubicació de la casa en un marge que cau vers la llera de la riera, poblada d'arbres de ribera molt grans. Aquest doble contacte amb el terra també s'aconsegueix gràcies a que el volum construït de la casa està replègat sobre sí mateix. La casa, vista des de fora,

és compacta. Molt compacta, fins a l'extrem de semblar molt més petita del que és, el que no és banal: moltes bones arquitectures tenen el tret distintiu de semblar més petites del que són, més delicades, més sensibles vers l'entorn. La bona arquitectura no s'imposa: completa, crea relacions. No és neutra: fa millor el lloc on s'emplaça. La casa, des de fora, sembla una massa, un cub formalitzat en un formigó de color terrós sense cap cornisa ni sòcol ni ornamentació. Aquestes parets queden interrompudes per tres grans buits, només tres, responsables de la relació amb l'exterior de tota la casa.

Aquests buits no estan modulats a escala humana ni segueixen les convencions de les finestres a l'ús. Estan a la mida de la casa i contribueixen al seu caràcter abstracte, escultòric, tant del lloc, tant aliè a aquestes convencions domèstiques que per una banda són el millor manual d'instruccions si es vol habitar una casa qualsevol sense pensar i per l'altra allunyen aquesta casa qualsevol del lloc fins a convertir-la en un bunyol més d'aquests que embruten el nostre paisatge a massa llocs arreu de la península ibèrica. La nostra casa, i els seus components, tenen l'escala dels elements que formen el paisatge que l'envolta: els marges nus entre camps de conreu o parcel·les diverses i els grans arbres riberencs. Aquesta manera de proporcionar-la la converteix en un perfecte model d'integració.

L'interior de la casa està poc compartimentat. Cada unitat està formada per una habitació d'una mica menys de vint-i-cinc metres quadrats, que es podria partir en dos, una cambra d'aigua, diversos espais de magatzem i un gran espai d'estar-cuina-menjador que toca a terra almenys per una de les seves bandes. Aquests espais tenen sempre visuals molt llargues. Més que la casa. Més que la parcel·la. L'interior de la casa és més gran que l'exterior, perquè funciona com allò que fa útil tot l'espai de la parcel·la. Peces com la barbacoa, col·locada en el gruix de la paret que tanca la casa sense espai propi, depenent o bé del jardí exterior o bé del menjador interior, donen pistes al respecte. El tret més significatiu per a entendre la manera de viure que proposa la casa és com es formalitza l'espai d'estar-cuina-menjador. Aquest espai no està format per quatre parets tancades amb finestres. És un porxo orientat nord-sud, amb dues llums, en contacte amb el terra, que converteix aquest interior en poc més que un exterior condensat, és a dir, un exterior on no hi ha de ploure i on no has de tenir fred, però on no t'has de sentir tancat. Els filtres d'intimitat no són, doncs, a la casa, sinó a la parcel·la o al lloc: les fulles dels arbres que fan de cortina, la tanca o, simplement, la distància vers les altres cases. Per tal d'aconseguir que l'estar inferior tingui dues llums en Salvador ha disposat a la part posterior un petit pati anglès exterior cobert per un enreixat que, a manera de petit pont, permet l'accés de l'estar superior al jardí. Aquest pati, que acabarà entapissat d'heura, sorprèn pel que pot arribar a aconseguir. Amb poc més d'un metre d'ample fa de

l'estar inferior aquest espai exterior promès, en aquest cas amb dues llums clarament diferents. La sensació que dona un espai format per dues parets de formigó (perquè el formigó és també a l'interior, perquè, de fet, aquestes dues parets són tan façana com la façana exterior) i un sostre amb dos dels laterals oberts, amb la natura controlada, és veritablement meravellosa, i és extrapolable a qualsevol situació i mida. Només cal pensar en experiències com la Borda, que ja he ressenyat aquí, amb habitatges disposats entre dos parets de vidre, o alguns experiments japonesos contemporanis de dimensions minúscules (al Japó una casa unifamiliar por tenir poc més de 50m2) per adonar-se d'això. No cal dir, per cert, que el condicionament climàtic de la casa s'aconsegueix per mètodes sostenibles i de poc impacte tant actius com passius, perquè el seu ús hauria de ser inherent a tota bona arquitectura que s'ho pugui permetre.

Però no deixo la casa, encara. La casa aconsegueix que puguem parlar de tot això gràcies a la seva potència com a obra acabada. Gràcies al sentit de la bellesa que proposa. La seva geometria recta, estricta, severa, queda matisada pel tractament del material, potent, sensual, rugós. El formigó, que envellirà patinant-se, tacant-se, destonificant-se, fent de suport per plantes trepadores, fonent-se amb l'entorn, tindrà sempre aquestes arestes tan pures que l'artificialitzaran i el convertiran en una mena de mecanisme híbrid entre una cosa tan orgànica com, posem, un termiter o un rusc que sempre recordarà que està fet per la mà de l'home. I és aquesta naturalitat al treballar aquesta contradicció el que permet a la casa estar tan integrada. La maniobra contrària l'hagués disparat, descontrolat, descompactat, fent que el seu impacte vers l'entorn fos molt major i més matusser. El que hi ha aconsegueix el màxim fent el mínim.

És aquesta doble condició de la casa (la de l'obra acabada, perfectament definida, indestruïble del lloc, que proposa una manera de viure proposada per molts altres professionals interessants) el que la fa tan interessant per a poder parlar del tipus d'arquitectura que més m'interessa. Del que crec que hauria de caracteritzar el nostre habitatge.

Enllaç al blog: <http://jaumeprat.com/habitar-el-paisaje/>